

Katarzyna Makaruk

Przestępstwa konwencjonalne : wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci

---

Dziecko Krzywdzone : teoria, badania, praktyka 12/3, 30-39

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przestępstwa konwencjonalne. Wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci¹

KATARZYNA MAKARUK

Fundacja Dzieci Niczyje

Artykuł poświęcony jest zjawisku przestępstw konwencjonalnych dotyczących dzieci i młodzieży w Polsce. 27% dzieci w swoim życiu doświadczyło przynajmniej jednej z trzech badanych form przestępstw konwencjonalnych — rozboju, napaści przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu oraz wandalizmu. Chłopcy padają ofiarami przestępstw konwencjonalnych istotnie częściej niż dziewczyny ($p < 0,05$). Analiza logistyczna pokazała, że ryzyko doświadczenia takiej przemocy jest o 51% wyższe dla chłopców niż dla dziewczyn. Najczęściej występująca forma przemocy konwencjonalnej to wandalizm (21%). Co dwunasty nastolatek (8%) deklaruje, że ktoś użył siły, żeby zabrać mu jego własność, a 5%, respondentów padło w swoim życiu ofiarą napaści. Ofiarami wandalizmu są nieco częściej młodsze nastolatki (11–14 lat), natomiast napaści i rozboju nieco częściej doświadczają starsze nastolatki (15–17 lat).

SŁOWA KLUCZOWE:

ROZBÓJ, WANDALIZM, NAPAŚĆ, WIKTYMIZACJA, DZIECI

Wstęp

Zaczerpnięty z języka angielskiego termin „przestępstwa konwencjonalne” (*conventional crime*) obejmuje swoim znaczeniem między innymi takie formy wiktymizacji, jak: rozbój, kradzież, wandalizm czy napaść przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu. Niniejszy artykuł prezentuje wyniki *Diagnozy* dotyczące trzech badanych form przestępstw konwencjonalnych: wandalizmu,

rozboju oraz napaści przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu, a także porównuje jej rezultaty z wynikami badań przeprowadzanych w USA (Badanie NatSCEV²; por. Mitchell, Finkelhor, Wolak., Ybarra, Turner, 2011) i Wielkiej Brytanii (*Child abuse and neglect in the UK today*; Radford i in., 2011) oraz z innymi dostępnymi wynikami badań realizowanymi w Polsce (*Przemoc w szkole 2006 i 2011*; ISRD 2³). Analizy

¹ Badanie zrealizowane przez zespół badawczy Fundacji Dzieci Niczyje: dr Monika Sajkowska, Katarzyna Makaruk, Joanna Włodarczyk i Szymon Wójcik we współpracy z Millward Brown. Badanie przeprowadzone w ramach projektu „Zapobieganie i zwalczanie wykorzystywania seksualnego dzieci” przy wsparciu finansowym Programu Prevention of and Fight against Crime Komisji Europejskiej – Dyrekcji Generalnej do Spraw Wewnętrznych oraz projektu „Safe Childhood – preventing child abuse and neglect” finansowanego przez The Velux Foundations. Patronat nad badaniem objęło Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Rzecznik Praw Dziecka.

² National Survey of Children’s Exposure to Violence

³ Second International Self-Report Delinquency Study

przedstawione w artykule mają na celu określenie skali występowania poszczególnych form przestępstw konwencjonalnych wśród dzieci i młodzieży, z uwzględnieniem wieku oraz płci ich ofiar, a także bliższe przyjrzenie się sprawcom tego rodzaju wiktyimizacji.

Jak pokazują dotychczasowe badania poświęcone tematowi wiktyimizacji dzieci i młodzieży realizowane w Stanach Zjednoczonych (NCVS⁴; Finkelhor, Ormrod, Turner, Hamby, 2012; Finkelhor, Ormrod, 2000) oraz Europie (ISRD 2; Steketee, Gruszczynska, 2010; Czabański i in., 2010), większość przypadków przestępstw konwencjonal-

nych, których ofiarami są dzieci nie zostaje nigdy zgłoszona na policję. Trudno więc — korzystając z dostępnych statystyk — określić skalę tego problemu. Sposobem na dokładniejsze oszacowanie rozmiaru zjawiska przestępstw konwencjonalnych w stosunku do dzieci są badania, podczas których młodzi ludzie odpowiadają na pytania dotyczące doświadczeń różnego rodzaju krzywdzenia w tym przestępstw konwencjonalnych, takim badaniem zrealizowanym w 2012 roku przez Fundację Dzieci Niczyje była *Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci*.

Definicje

Warto zwrócić uwagę na definiowanie poszczególnych form przestępstw konwencjonalnych zarówno w *Diagnozie*, jak i w innych badaniach, o których mowa jest w dalszej części artykułu. W kwestionariuszu *Diagnozy* akt wandalizmu⁵ opisany zostało jako umyślne zepsucie lub zniszczenie rzeczy należącej do respondenta, natomiast w badaniu realizowanym w ramach projektu *Przemoc w szkole* pytano o sytuację, kiedy ktoś zepsuł rzecz należąca do respondenta bez wskazania na celowość czynu. Rozbój⁶ zdefiniowany został w *Diagnozie* jako użycie siły w celu zabrania własności respondenta, a w badaniu *Przemoc w szkole* pytano o sytuację, gdy respondentowi zabrano rzecz lub pieniądze używając przy tym siły lub grożąc jej użyciem. Co istotne — w drugim przypadku rozbój to nie tylko sytuacja kradzieży z użyciem siły, ale także pod groźbą jej zastosowania. W kwestionariuszu ISRD 2 mianem rozbój określona została próba odebra-

nia respondentowi jego własności z użyciem groźby. Tak więc nie pytano tutaj o sytuację użycia siły, ale o samą groźbę jej użycia. Ostatnia omawiana forma przestępstw konwencjonalnych to napaść przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu. Posługując się tym terminem w *Diagnozie*, mówimy o ataku z wykorzystaniem np. kija, noża czy kamienia.

Warto zauważyć, że w *Diagnozie* badane doświadczenia wandalizmu oraz rozbój dotyczyły różnych sprawców (dorosłych i dzieci, znajomych oraz obcych), natomiast w przypadku napaści przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu⁷ pytano tylko o sytuacje, gdy sprawcą była nieznajoma osoba dorosła.

Rozbój oraz wandalizm można uznać także za czyny przeciwko mieniu, natomiast napaść zaliczyć można do czynów przeciwko zdrowiu i życiu. Ponadto rozbój oraz napaść mogą zostać uznane za czyny z użyciem przemocy fizycznej.

⁴ National Crime Victimization Survey

⁵ W kwestionariuszu *Diagnozy* pytanie o doświadczenia wandalizmu brzmiało: *Czy kiedykolwiek ktoś specjalnie zepsuł lub zniszczył jakąś Twoją rzecz?*

⁶ W kwestionariuszu *Diagnozy* pytanie o doświadczenia rozbój brzmiało: *Czy kiedykolwiek ktoś użył siły, żeby zabrać Ci coś, co miało(a)ś przy sobie?*

⁷ W kwestionariuszu *Diagnozy* pytanie o napaść brzmiało: *Czy kiedykolwiek obcy dorosły uderzył lub zaatakował Cię przy użyciu jakiegoś przedmiotu, np. kija, noża czy kamienia?*

Metoda⁸

Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci została przeprowadzona w październiku i listopadzie 2012 na ogólnopolskiej próbie (N=1005) dzieci w wieku 11–17 lat. Badanie zostało zrealizowane techniką Audio-CASI na terenie szkół do których uczęszczali respondenci. Kwestionariusz badania zawierał pytania doty-

czące 22 form wiktyimizacji, w tym 3 form zaliczanych do tzw. przemocy konwencjonalnej, czyli rozboju, wandalizmu oraz napaści przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu. Respondenci byli pytani o wydarzenia, które miały miejsce w czasie roku poprzedzającego badanie, jak i w ciągu całego życia.

Wyniki

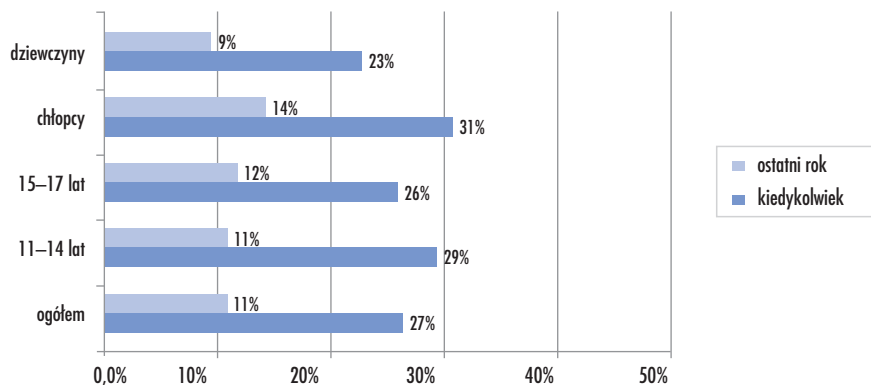
Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci pokazała, że przestępstwa konwencjonalne to trzecia najczęściej doświadczana przez polską młodzież kategoria wiktyimizacji (Włodarczyk, Makaruk, 2013). Według jej wyników 27% procent polskich nastolatków w swoim życiu doświadczyło co najmniej jednej z trzech badanych form przestępstw konwencjonalnych — rozboju, napaści ze strony obcej osoby dorosłej lub wandalizmu; co dziewiąty respondent (11%) zadeklarował, że przykre wydarzenie miało miejsce w roku poprzedzającym badanie.

Chłopcy byli ofiarami przestępstw konwencjonalnych istotnie częściej niż dziewczyny ($p < 0,05$) — prawie co trzeci chłopak (31%) w swoim życia doświadczył co najmniej jednej z trzech badanych form przestępstw konwencjonalnych, podczas gdy w grupie dziewczyn odsetek ofiar tych prze-

stępstw wyniósł 23% (wykres 1). Regresja logistyczna pokazała, że ryzyko doświadczenia takiej przemocy jest wyższe o 51% dla chłopców niż dla dziewczyn. Największe różnice między chłopcami i dziewczynami widoczne są w grupie starszych nastolatków. Odsetek chłopców w wieku 15–17 lat będących ofiarami przestępstw konwencjonalnych (37%) jest prawie dwukrotnie wyższy od dziewczyn (22%), które doświadczyły tego rodzaju wiktyimizacji. Wiek nie różnicuje w znaczący sposób ofiar przestępstw konwencjonalnych, zarówno starsza (15–17 lat), jak i młodsza (11–14 lat) grupa nastolatków w podobnym stopniu doznawała tego rodzaju przemocy. Co ciekawe — znaczne różnice nie są widoczne nawet w skali doświadczeń gromadzonych przez całe życie, kiedy można by przypuszczać, że starsza młodzież będzie miała ich więcej.

⁸ Opis metodologii badania znajduje się w artykule: K. Makaruk, J. Włodarczyk, S. Wójcik, *Metodologia Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci*, s. 21.

Wykres 1. Doświadczanie przestępstw konwencjonalnych w podziale ze względu na płeć i wiek w ciągu całego życia oraz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, N=1005.

Źródło: opracowanie własne.

Regresja logistyczna wskazała na pewne zależności między doświadczaniem przemycy konwencjonalnej a innymi kategoriami wiktyimizacji. Wynika z niej, że u ofiar przestępstw konwencjonalnych ryzyko wykorzystywania seksualnego (iloraz szans [OR]: 1,70) oraz przemocy w rodzinie (iloraz szans [OR]:1,96) jest prawie dwukrotnie większe

niż w przypadku osób, które nie doświadczyły tego rodzaju wiktyimizacji. Jeszcze silniejszy związek obserwowany jest między doświadczeniami przestępstw konwencjonalnych a przemocą rówieśniczą — ryzyko jej wystąpienia jest ponad trzy razy większe (iloraz szans [OR]:3,21) w przypadku ofiar przemocy konwencjonalnej⁹.

Wandalizm

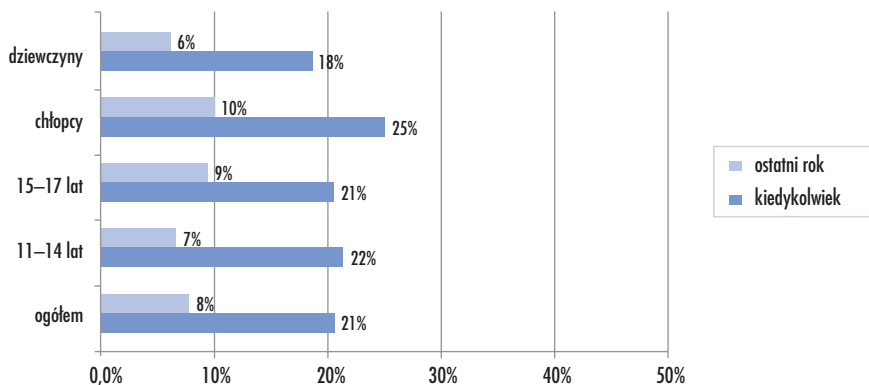
Wandalizm jest najczęściej występującą formą przemocy konwencjonalnej. Prawie co piąty (21%) nastolatek zadeklarował, że doświadczył sytuacji, w której ktoś specjalnie zepsuł lub zniszczył jakąś jego rzecz; 8% przyznało, że padło ofiarą wandalizmu w ciągu roku poprzedzającego badanie. Dziewczyny częściej niż chłopcy doświadczają wandalizmu ($p < 0,05$) — co czwarty chłopak (25%) i niespełna co piąta dziewczyna

(18%) przyznali, że padli ofiarą tej formy wiktyimizacji. Co ciekawe — patrząc na doświadczenia z ostatniego roku, młodsze nastolatki (11-14 lat) nieco częściej niż te starsze (15-17 lat) deklarowały, że ktoś specjalnie zepsuł należącą do nich rzecz. Różnica ze względu na wiek ofiar nie jest istotna statystycznie, może jednak wskazywać na większą bezradność młodszych dzieci wobec tego typu sytuacji.

⁹ Tabela przedstawiająca regresję logistyczną znajduje się w artykule: K. Makaruk, *Multiwiktyimizacja. Wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci*, s. 101.

Wykres 2. Doświadczanie wandalizmu w podziale ze względu na płeć i wiek w ciągu całego życia oraz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, N=1005.

Czy kiedykolwiek ktoś specjalnie zepsuł lub zniszczył jakąś Twoją rzecz?

Źródło: opracowanie własne.

Znacząca większość sprawców wandalizmu to osoby znane wcześniej ofierze, zaś 12% ofiar wandalizmu wskazały, że spraw-

cą był ktoś z rodziny. Umyślnego niszczenia cudzej własności częściej dokonywały osoby płci męskiej (69%) niż żeńskiej (21%).

Tabela 1. Sprawcy wandalizmu w podziale na płeć i wiek ofiar.

	Ogółem (N=215)	Dziewczyny (N=89)	Chłopcy (N=126)	11-14 lat (N=140)	15-17 lat (N=75)
Ktoś z rodziny	12%	14%	11%	14%	10%
Znajomy	64%	62%	65%	66%	60%
Ktoś obcy	15%	12%	16%	12%	20%
Nie chcę odpowiadać na to pytanie	12%	14%	10%	11%	12%

Źródło: opracowanie własne.

Porównując wyniki *Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci* z wynikami analogicznych badań realizowanych w Stanach Zjednoczonych¹⁰ (Mitchel i in., 2011) oraz Wielkiej Brytanii¹¹ (Radford

i in., 2011), możemy zauważyć, że polskie nastolatki doświadczały wandalizmu nieco rzadziej niż ich amerykańscy i brytyjscy rówieśnicy. Poziom wandalizmu doświadczanego w ciągu całego życia w Pol-

¹⁰ Wyniki pochodzą z badania National Survey of Children's Exposure to Violence zrealizowanego w Stanach Zjednoczonych w 2008 roku na próbie 2 051 respondentów w wieku 10-17 lat.

¹¹ Wyniki pochodzą z badania zrealizowanego przez NSPCC w Wielkiej Brytanii w 2010 roku na próbie 2 275 respondentów w wieku 11-17 lat.

sce jest o 9 punktów procentowych niższy niż w Stanach Zjednoczonych (30%) i o 5 punktów procentowych niższy niż w Wielkiej Brytanii (26%). Jeśli chodzi o odsetek młodych osób dotkniętych w Polsce wandalizmem w ciągu roku poprzedzającego badanie, to był on o 5% niższy niż w Stanach Zjednoczonych (13%), lecz o jeden punkt procentowy wyższy niż w Wielkiej Brytanii (7%).

Wandalizm był także przedmiotem badań realizowanych w Polsce w ramach projektu *Przemoc w szkole* w 2006 oraz 2011 roku. Na pytanie o to, czy ktoś w ciągu ostatniego roku zniszczył należącą do badanego rzecz, odpowiednio 10% i 9% dzieci odpowiedziało twierdząco (CBOS, 2008; Giza-Poleszczuk i in., 2011). Wyniki te są nieznacznie wyższe od rezultatów *Diagnozy i*, co ciekawe, dotyczą wyłącznie sytuacji, które miały miejsce na terenie szkoły.

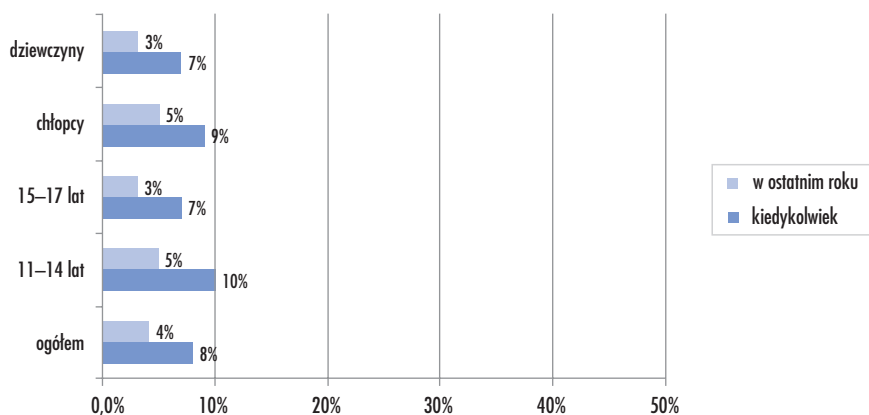
Rozbój

Co dwunasty nastolatek (8%) deklaruje, że ktoś użył siły, żeby zabrać mu jego własność. W ostatnim roku takiej formy przemocy doświadczyło 4% badanych. Ofiar rozbójcu jest nieco więcej wśród

chłopców (9%) niż wśród dziewczyn (7%) oraz wśród starszych nastolatek (10%) niż wśród młodszych dzieci (7%) (w obu przypadkach różnice nie były istotne statystycznie).

Wykres 3. Doświadczenie rozbójcu w podziale ze względu na płeć i wiek w ciągu całego życia oraz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, N=1005.

Czy kiedykolwiek ktoś użył siły, żeby zabrać Ci coś, co mia(e)aś przy sobie?

Źródło: opracowanie własne.

Badanie pokazało, że sprawcy rozbójcu byli w większości znani ofiarom — był to ktoś znajomy (43%) lub ktoś z rodziny (11%). Jak wynika z deklaracji dziewczyn, ponad

połowa (56%) sprawców to osoby znajome, podczas gdy w przypadku chłopców sprawcą najczęściej był ktoś obcy (38%). Ponadto rozbój dokonywany był w znacznej mierze

przez mężczyzn — siedem na dziesięć (70%) ofiar rozboju wskazała na sprawcę płci męskiej, a tylko 18% na sprawcę płci żeńskiej.

Co szósta osoba (17%), która doświadczyła kradzieży przy użyciu siły nie ujawniła płci sprawcy tego czynu.

Tabela 2. Sprawcy rozboju w podziale na płeć i wiek ofiar (respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź).

	Ogółem* (N=83)	Dziewczyny (N=36)	Chłopcy (N=47)	11-14 lat (N=49)	15-17 lat (N=34)
Ktoś z rodziny	11%	13%	9%	13%	7%
Znajomy	43%	56%	33%	43%	44%
Ktoś obcy	30%	19%	38%	24%	40%
Nie chcę odpowiadać na to pytanie	17%	14%	19%	22%	10%

Źródło: opracowanie własne.

Analizując doświadczenia z całego życia respondentów, widać, że polskie nastolatki padają ofiarą rozboju rzadziej od nastolatków z Wielkiej Brytanii (8% do 12%; Radford i in., 2011) oraz ze Stanów Zjednoczonych (8% do 13%; Mitchel i in., 2011). Jednak poziom rozbojów w Polsce, mających miejsce w czasie roku poprzedzającego badanie wśród młodych osób, jest na podobnym poziomie co w pozostałych dwóch krajach (4% do 3% i 5%).

Wyniki *Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci* są zbliżone z wspomnianymi wcześniej wynikami badań *Przemoc w szkole*, które pokazały, że zarówno w 2006, jak i 2011 roku 4% dzieci doświadczyło sytuacji, kiedy ktoś zabrał ich własność używając siły lub grożąc jej użyciem (CBOS, 2006;

Giza-Poleszczuk i in., 2011). Ponownie należy zwrócić uwagę na fakt, że deklarowane zdarzenia miały miejsce tylko w szkole.

Natomiast badania ISRD 2 zrealizowane w 2006 roku wskazały na nieco wyższy odsetek kradzieży rozbójniczej wśród młodzieży — 7% zadeklarowało, że padło ofiarą rozboju w ciągu roku poprzedzającego badanie. Wynik ten jest wyższy od wyniku z *Diagnozy* nawet dla starszej grupy wiekowej (15–17 lat), wynosi on 5%. Być może wyższy odsetek rozboju w 2006 roku spowodowany jest opisaną wyżej różnicą w definiowaniu tej formy wiktyimizacji lub może on wskazywać na spadek liczby przypadków rozboju w stosunku do dzieci, co znajduje potwierdzenie w statystykach policyjnych.

Napaść

Według deklaracji respondentów napaść przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu to najrzadziej występujące zjawisko spośród trzech badanych form przestępstw konwencjonalnych. W swoim życiu 5% respondentów padło ofiarą napaści ze strony obcej osoby dorosłej, 2% twierdzi, że takie zdarzenie miało miejsce w ciągu roku po-

przedzającego badanie. Ta forma przemocy istotnie częściej dotyczyła chłopców (7%) niż dziewczyny (3%). Skutki napaści były dla respondentów dosyć dotkliwe — aż 38% nastolatków, które zostały zaatakowane w ten sposób zadeklarowało, że w wyniku napaści odczuwało ból, miało skaleczenia lub złamania.

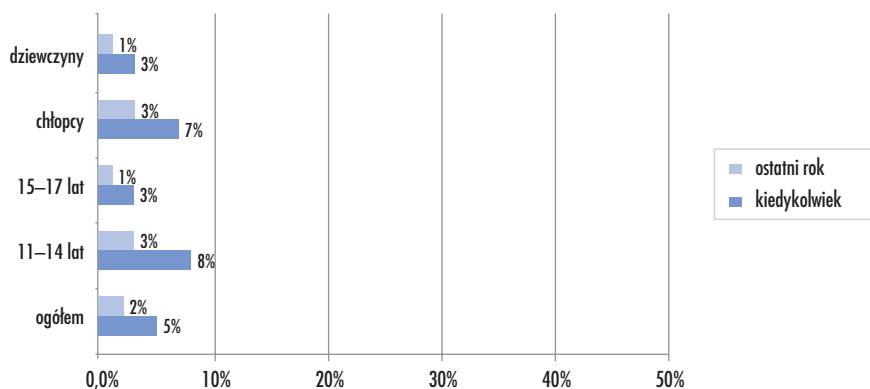

Napaść to jedyna z badanych form przestępstw konwencjonalnych, która różnicuje ofiary pod względem wieku, lecz tylko w przypadku doświadczeń odnoszących się do całego życia. Wśród nastolatków ze starszej grupy wiekowej — (15–17 lat, 8%) było istotnie więcej ($p < 0,05$) osób pokrzywdzo-

nych przez napaść niż wśród młodszych dzieci (11–14 lat, 3%), co można tłumaczyć kumulacją takich wydarzeń z racji dłuższego życia. Wskazuje na to brak różnic istotnych statycznie ze względu na wiek ofiar w przypadku doświadczeń napaści w ciągu roku poprzedzającego badanie.

Wykres 4. Doświadczenie napaści przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu w podziale ze względu na płeć i wiek w ciągu całego życia oraz w ciągu ostatnich 12 miesięcy, $N=1005$.

Czy kiedykolwiek obcy dorosły uderzył lub zaatakował Cię przy użyciu jakiegoś przedmiotu, np. kija, noża czy kamienia?

Źródło: opracowanie własne.

Pytanie o doświadczenia napaści dotyczyło obcej osoby dorosłej, dlatego badani nie byli pytani o relację ze sprawcą, a jedynie o jego płeć. Ponownie w zdecydowanej mierze w grupie sprawców przeważali mężczyźni (78%). Mimo że odsetek ofiar napaści jest niższy od pozostałych badanych form przestępstw konwencjo-

nalnych, należy pamiętać, że jest ona wyjątkowo niebezpieczna dla zdrowia dzieci oraz o tym, że pytano wyłącznie o sytuacje, kiedy sprawcą była obca osoba dorosła. Z racji innego sposobu zdefiniowania zjawiska, dostępne wyniki z badań prowadzonych w innych krajach nie pozwalają na porównania.

Podsumowanie

Chociaż porównania międzynarodowe wskazują, że polska młodzież nieco rzadziej doświadcza przestępstw konwencjonalnych niż ich rówieśnicy ze Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii, to nadal niepokoi fakt, że więcej niż co czwarte dziecko w wieku 11–17 lat w Polsce doświadczyło w swoim życiu

co najmniej jednej z trzech badanych form przemocy konwencjonalnej. Najbardziej powszechną z nich okazał się być wandalizm, a więc forma wiktylizacji, która nie jest związana z użyciem przemocy fizycznej w stosunku do ofiary. Potwierdziło to wyniki wcześniejszych polskich badań (Sajkowska, 2010).

Chłopcy istotnie częściej niż dziewczyny padali ofiarami wandalizmu oraz napaści przy użyciu niebezpiecznego przedmiotu i nieco częściej rozboju (w ostatnim przypadku brak jest istotności statystycznej). Mimo że wiek nie różnicuje znacząco ofiar przestępstw konwencjonalnych, to analizując poszczególne formy wiktyimizacji, można dostrzec pewne dysproporcje między grupami młodszych i starszych dzieci. Ofiarami wandalizmu były nieco częściej osoby młodsze (11–14 lat), natomiast napaści i rozboju, czyli bardziej groźnych dla zdrowia przestępstw, nieco częściej doświadczały starsze nastolatki (15–17 lat). Może to mieć związek z faktem, że przestępstwa związane z przemocą podejmowane są częściej przez starszą młodzież (Czabański, Gruszczyńska, 2010).

Pytania o relację ofiar ze sprawcami wandalizmu i rozboju ujawniły, że najczęściej sprawcy byli wcześniej znani pokrzywdzonym. Zarówno co dziesiąty sprawca rozboju, jak i wandalizmu to osoba spokrewniona z ofiarą. Z powodu braku uwzględnienia w kwestionariuszu pytania o wiek sprawcy, trudno jest jednoznacznie powiedzieć, czy przemoc ta występuje częściej ze strony dorosłych czy dzieci. Jednak wyniki *Diagnozy* można uzupełnić o informację z badań realizowanych przez Fundację Dzieci Niecyrje w 2009 i 2010 roku wśród nastolatków (Sajkowska, 2010), które pokazały, że doświadczenia przemocy konwencjonalnej miały najczęściej charakter przemocy rówieśniczej. Ponadto dane dotyczących przemocy w szkole (CBOS, 2006; Giza-Poleszczuk i in., 2011) okazały się być zbliżone do tych z *Diagnozy*, co może także sugero-

wać, że sprawcami aktów wandalizmu oraz rozboju w stosunku do dzieci i młodzieży w dużej mierze są ich rówieśnicy. Na taki wniosek wskazywać może także wysoka zależność między doświadczeniem przestępstw konwencjonalnych oraz przemocy rówieśniczej. Warto dokładniej przyjrzeć się przypadkom rozboju, których ofiarami byli chłopcy. Sprawcami tego czynu były w dużej mierze osoby obce, a więc prawdopodobnie do rozboju w stosunku do chłopców dochodziło częściej poza domem i szkołą.

Diagnoza ujawniła, że sprawcami przestępstw konwencjonalnych były częściej osoby płci męskiej niż żeńskiej. Można odnieść się tu do badań ISRD 2 (Czabański, Gruszczyńska, Marczewski, Siemaszko, 2010), podejmujących temat zachowań dewiacyjnych młodzieży, które pokazały, że wśród nastolatków, które dopuściły się w swoim życiu wandalizmu oraz rozboju przeważali chłopcy.

Chociaż *Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci* nie objęła pytań o bycie jej sprawcą, to badania prowadzone zarówno w Polsce (Gruszczyńska, 2010), jak i w innych krajach (Cuevas, Finkelhor, Turner, Ormrod, 2007) ujawniły, że istnieje pozytywna zależność między podejmowaniem zachowań przestępczych a byciem ofiarą wiktyimizacji — m.in. rozboju czy napaści. Warto przy tym zwrócić uwagę na fakt, że chłopcy, którzy częściej są ofiarami przestępstw konwencjonalnych niż dziewczyny, częściej też dopuszczają się takich czynów (Czabański, Gruszczyńska, Marczewski, Siemaszko, 2010). Jest to ważny wątek, który warto jest podjąć w kolejnych badaniach dotyczących przemocy w stosunku do dzieci i młodzieży.

Bibliografia

- CBOS (2006). *Przemoc w szkole. Raport z badań*. Warszawa
- Cuevas, CA., Finkelhor, D., Turner, HA., Ormrod, R. (2007). Juvenile Delinquency and Victimization: A Theoretical Typology. *Journal of Interpersonal Violence*, 22(12), 1581–1602.
- Czabański, J., Gruszczyńska, B., Marczewski, M., Siemaszko, A. (2010). *Poland*. W: Junger-Tas, J., Marshall, I.H., Enzmann, D., Killias, M., Steketee, M., Gruszczyńska, B. (red.), *Juvenile Delinquency in Europe and Beyond* (s. 279–292). Springer.

- Finkelhor, D., Ormrod, R.K. (2000). Juvenile victims of property crimes. *Juvenile Justice Bulletin*, 12, 1–12
- Finkelhor, D., Ormrod, R., Turner H., Hamby, S. (2012). Child and Youth Victimization Known to Police, School, and Medical Authorities. *Juvenile Justice Bulletin*, 4, 1–8.
- Giza-Poleszczuk, A., Komendant-Brodowska, A., Baczek-Dombi, A. (2011). *Przemoc w szkole. Raport z badań*. Pobrano z: <http://www.szkolabezprzemocy.pl/479,badania>.
- Gruszczyńska, B. (2008). *Juvenile Victimization*. W: Burianek, J., Dekleva, B., Gruszczyńska, B., Kapokas, V., Markina, A., Stekete, M., Moll, M., Kapardis, A. (red.), *Juvenile delinquency in six new EU member state. Crime, risky behaviour and victimization in the capital cities of Cyprus, Czech Republic, Estonia, Lithuania, Poland and Slovenia* (s. 103–113). Utrecht: Vervej-Jonker Instituut.
- Mitchell, K.J., Finkelhor, D., Wolak, J., Ybarra, M.L., Turner, H. (2011). Youth Internet Victimization in a Broader Victimization Context. *Journal of Adolescent Health*, 48, 128–134.
- Radford, L., Corral, S., Bradley, C., Fisher, H., Bassett, C., Howat, N., Collishaw, S. (2011). *Child abuse and neglect in the UK today*. London: National Society for the Prevention of Cruelty to Children.
- Sajkowska, M. (2010). *Wiktyimizacja dzieci i młodzieży. Raport z badań*. Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje.
- Stekete, M., Gruszczyńska, B. (2010). Juvenile Delinquency in Six New EU Member States. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 16, 111–125.
- Włodarczyk, J., Makaruk, K. (2013). *Ogólnopolska diagnoza problemu przemocy wobec dzieci. Wyniki badania*. Warszawa: Fundacja Dzieci Niczyje.

Conventional crimes. Results of National Survey of Child and Youth Victimization in Poland

Article focuses on the phenomenon of conventional crimes affecting children and youth in Poland. 27% of children in their lives experienced at least one of the three investigated forms of conventional crime - robbery, assault with a weapon and vandalism. Boys are victims of conventional crime significantly more often than girls ($p < 0,05$). Logistic regression analysis showed that the risk of such experience for boys is 51% higher than for girls. The most common form of conventional crime is vandalism (21%). One in twelve teenager (8%) says that someone used force to take his property from him/her, and 5% of the respondents were in their life attacked with weapon. The victims of vandalism are slightly more likely to be younger (11–14 years old), and assault and robbery are more frequently experienced by older teenagers (15–17 years old).

KEY WORDS:

ROBBERY, VANDALISM, ASSAULT, VICTIMIZATION, CHILDREN

CYTOWANIE:

Makaruk, K. (2013). Przestępstwa konwencjonalne. Wyniki Ogólnopolskiej diagnozy problemu przemocy wobec dzieci. *Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka*, 12(3), 30–39.

Artykuł jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska.